



Supreme Court | 'Aha Ho'okolokolo Ki'eki'e

THE JUDICIARY • STATE OF HAWAII | KA 'OIHANA HO'OKOLOKOLO • MOKU'ĀINA 'O HAWAII'
ALI'ĪOLANI HALE • 417 SOUTH KING STREET • HONOLULU, HAWAII 96813 • (808) 539-4700

Mark E. Recktenwald

CHIEF JUSTICE | LUNA KĀNĀWAI KI'EKI'E

Sabrina S. McKenna

Todd W. Eddins

Lisa M. Ginoza

Vladimir P. Devens

ASSOCIATE JUSTICES | HOA LUNA KĀNĀWAI KI'EKI'E

Ka Ha'ina a ka 'Aha Ho'okolokolo Ki'eki'e o Hawaii'i E Hō'ōia ai i ke Kahua Hana o ka Pono Kaulike

Ma ka 'Oihana Ho'okolokolo, 'o ko mākou kuleana 'o ia nō ka mālama 'ana i ka 'ōlelo ho'ohiki o ka pono kaulike a me ke ko'ona i ka mālama 'ia 'ana o nā kānāwai e nā po'e a pau no nā po'e o Hawaii'i. 'Auamo mākou i kēlā kuleana me ke kū'o iā mākou e ho'okō ai i ko mākou mikiona, 'o ia ho'i ka ho'oholo 'ana i ke kaulike kū i ke kānāwai ma ke 'ano lawelua, mikimiki, a ma'alahi i ke komo 'ana.

Kūlia mākou e mālama 'ia nā po'e a pau me ke kūpono a me ke aloha ma ko mākou mau lumi ho'okolokolo. Kūhi 'ia mākou i kēia hana e ke kānāwai Aloha, Kānāwai Hawaii'i i Ho'oholo 'ia § 5-7.5, nāna e ho'okumu "'o ke aloha ka hāliu a me ka ho'oheno like . . . 'oia i he mea nui ke kanaka pākahi i kēlā a me kēia kanaka." E ho'omaopopo kēia mau hua'ōlelo i ka pahuhopu like no ko kākou moku'āina a kākou i 'āpono ai.

Kūlike me kēia pahuhopu, kūpa'a mau ka 'Oihana Ho'okolokolo i ko mākou kuleana i ka ho'omāla'e 'ana i ke ala i ke kaulike. No ka mālama 'ana i ke kūpono a me ke kahua 'iliwai like, kāpae mākou i nā ālai i ke ala o nā kānaka e hiki 'ole ke uku i kekahi loio, nā kānaka e 'ōlelo Pelekania me ka mākaukau 'ole, a me nā kānaka kīnānā. Hana pū mākou i ka ho'opau 'ana i ka hi'o 'ana o ka mana'o i loko o ko mākou 'ahahui pono'i, a hana mākou me nā pakanā kaiāulu i ka ho'opono 'ana i nā mea kaulike 'ole a me ka ho'omākaukau 'ana i ka ho'oholo kūpono i ke kaulike.

'O ko mākou pahuhopu 'o ia nō ka mālama 'ana i kekahi 'oihana ho'okolokolo me nā luna kānāwai a me nā po'e hana he keu a ka mākaukau, a noho ko lākou aka i ke kaiāulu a lākou e mālama ai. Ho'oulu kēia i kekahi wahi a nā kānaka me nā kahua like 'ole e maopopo ai e lohe 'ia ko lākou leo a e ho'opono 'ia ko lākou hihia me ke kūpono.

Hō'ole mākou i nā 'ōlelo ho'ohali a pau e 'ōlelo ai kū'ē i nā kānāwai pono siwila o ke aupuni a me ka moku'āina 'o Hawai'i nā papa hana e ho'okipa i nā po'e a pau i ko mākou mau lumi ho'okolokolo a kāko'o i nā lālā a pau o ko mākou pū'ali hana. Eia na'e, ho'opakele lākou i ka hiō 'ana o ka mana'o, kāko'o lākou i ka ho'okolokolo 'ana o nā kānaka pākahi i ko lākou hana 'ana pono'i, ho'oikaika lākou i kō kākou kaiāulu, a kāko'o lākou iā mākou i ka mālama 'ana i ka 'ōlelo ho'ohiki o ka pono kaulike.

Kūhohonu ke kahua hana o ke kaulike a me ke alaka'i lawelawe 'ana ma Hawai'i. I ka makahiki 1797, ho'olaha 'o Ka Mō'i Kamehameha I i ke Kānāwai Māmalahoe, 'o ia ho'i, e mālama i ke kānaka nui a me ke kānaka iki, a e hele ka 'elemakule, ka luahine, a me ke kama a moe i ke ala, 'a'ole mea nāna e ho'opilikia. He kahua hana kuhikuhi mau loa ma Hawai'i ke kaulike ma mua o ke kānāwai. Hāpai 'o ia i nā po'e a pau ma o ka ho'omaopopo 'ana i ko lākou 'ano kanaka like a me ke kāpae 'ana i nā ālai e kāohi iā lākou i ke komo piha 'ana i ka nohona kanaka. He 'ōlelo ko'iko'i ia mai ka makahiki 1797 a hiki i kēia lā, a e mau ana kona alaka'i 'ana i ka hana a mākou ma ka 'Oihana Ho'okolokolo o Hawai'i.

LĀ: Honolulu, Hawai'i, Malaki 5, 2025.

/p/ Mark E. Recktenwald
/p/ Sabrina S. McKenna
/p/ Todd W. Eddins
/p/ Lisa M. Ginoza
/p/ Vladimir P. Devens